

Levický architekt a staviteľ Rudolf Czibulka

Jarmila Bátovská

Ministerstvo vnútra SR, Štátny archív v Nitre, pobočka Levice, Vojenská 1, 934 01
Levice. E-mail: jarmila.batovska@sanr-plv.vs.sk

Abstract:

Bátovská, J., 2006: Architect and builder Rudolf Czibulka.

Acta Mus. Tekovens. Levice, 6: 94-101.

Rudolf Czibulka was an architect who studied and worked in Budapest and mediated the influence of Hungarian architectonic output on the architecture of Levice at the beginning of 20th century. He determined the architectonic face of the town by his own output or vacariously as a member of of the town building committee selecting projects. His constructions gave the town centre a cosy, romantic and southern character.

Key words: Rudolf Czibulka, Levice, Architect and builder, Peripheral secession

ÚVOD

Budova archívu na Vojenskej ul.

Od roku 2001 sa levická pobočka Štátneho archívu v Nitre nachádza na Vojenskej ulici v Leviciach. V rokoch 1996 – 2001 bol na tento účel zrekonštruovaný meštiansky dom z konca 19. storočia. Prenesením archívu z Rybníka do centra mesta sa uľahčil prístup verejnosti k archívnym dokumentom. Archívne dokumenty sú usporiadané do archívnych fondov. Archívny fond je súbor dokumentov pochádzajúcich od jedného pôvodcu. Archív v Leviciach eviduje viac ako 800 fondov. Celkové množstvo písomností uložených v archíve je 4,5 km. Rozsahom najväčší fond uložený v archíve je fond Okresný národný výbor v Leviciach z rokov 1945–1990. Najstaršia písomnosť sa nachádza vo fonde Magistrát mesta Pukanca, je to donačná listina Karola Roberta z Anjou z roku 1321.

Občania prichádzajú do archívu najčastejšie kvôli správnym informáciám, opisom vysvedčení, majetkovým prevodom, dedičským rozhodnutiam a podobne. Ďalšiu skupinu návštevníkov tvoria bádatelia, študenti vysokých a stredných škôl, vedeckí pracovníci, ktorí sa zaujímajú o konkrétne témy. Dokumenty uložené v našich archívnych fondoch ponúkajú nepreberné množstvo informácií k dejinám miest, mestečiek a obcí nášho regiónu, dôležitým dejinným udalostiam, k dejinám školstva a pedagogiky, k významným osobnostiam.

Rudolf Czibulka sa narodil 17. 7. 1870 v Novej Bani. Pochádzal zo starej pukanskej remeselníckej rodiny¹. S menom Cibulka sa stretávame v Pukanci vo fonde Magistrát mesta Pukanca už v 16. storočí, neskôr v cechových písomnostiach a v tureckých daňových súpisoch z konca 17. storočia². V roku 1850 kúpil otec Michal v Novej Bani dom a vybudoval tu prosperujúcu garbiarsku dielňu. Jeho matka Zuzana, rodená Ollíková, pochádzala z významnej pukanskej rodiny.

R. Czibulka ako maturant

Diplom R. Czibulku

Narodil sa ako desiate dieťa v rodine, celkom mal jedenásť súrodencov. Ako sedemnásťročný osirel. S podporou starších súrodencov absolvoval strednú školu v Tešíne a Technickú univerzitu v Budapešti, kde v roku 1894 získal diplom staviteľa. Absolvoval študijné cesty po Nemecku, Taliansku a Grécku, odtiaľ si priniesol množstvo fotografií a náčrtov stavieb. Po skončení štúdia do roku 1901 praxoval na stavbách v Budapešti u architekta Uhlmana, z tohto obdobia sa zachovala korešpondencia s jeho budúcou manželkou Evelínou Ďurišovou. V roku 1901 sa oženil a natrvalo usadil v Leviciach, tu založil projekčno-stavebnú firmu. Bol členom

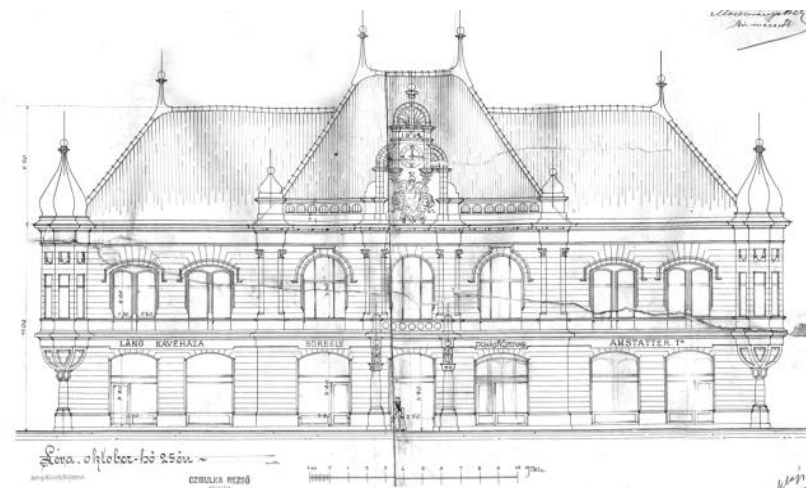
¹ Pálka, M.: Rodinný samizdat, 1993, s. 244 Bratislava 2003

² Blaskovics, J.: Az Újvári ejálet török adóösszeírásai, Bratislava 1993, s. 244

stavebnej komisie Magistrátu mesta Levice. Jeho činnosť bola všestranná. Napriek romantickému charakteru stavieb, nevyhýbal sa ani zložitým technickým riešeniam. Zoznam 128 stavieb, ktorý sa zachoval u jeho dedičov obsahuje kostoly, meštianske domy, továrne, mlyny, vidiecke kaštiele, školy, železničné stanice i malé robotnícke domčeky.³ Zoznam diel nie je úplný, nezahŕňa celú tvorbu Rudolfa Czibulku. Pri jeho porovnaní so zoznamom projektov nachádzajúcich sa v Štátnom archíve v Nitre, pobočka Levice sme zistili, že tento zoznam je zameraný na činnosť jeho stavebnej firmy, nie je tu zapísané množstvo objektov, na ktorých sa Rudolf Czibulka podieľal ako autor projektu. Celkový počet projektov tohto architekta zachovaných v archíve v Leviciach je 66. Okrem zoznamu vlastných stavieb mal Rudolf Czibulka fotografickú zbierku stavieb, na ktorých sa podieľal ako staviteľ alebo ako projektant. Z tejto zbierky sa zachovalo niekoľko fotografií u jeho dedičov, časť z nej darovala dcéra Rudolfa Czibulku v roku 1984 Tekovskému múzeu v Leviciach. Pri identifikácii stavieb, ktoré sa v Leviciach zachovali do dnešných dní, poslúži ako poznávací znak obľúbený tvar nástrešník a vežičiek, ktoré používal na všetkých väčších objektoch.

Vplyv Rudolfa Czibulku sa najviac prejavil na námestí. Budovy na námestí – mestský dom, Kalvínsky dvor, dom Edmunda Kleina (vežičkový) a Jozefčekov dom sú spojené s jeho menom.

Mestský dom bol postavený v roku 1902 ako jednoposchodová budova, nesie znaky eklektiky a secesie, v roku 1975 bol vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku. Mestský dom sa nachádza v zozname prác Rudolfa Czibulku a zachoval sa aj projekt,

Projekt mestského domu z r. 1902

³ Zoznam je uložený u p. Milana Czibulku, vnuka Rudolfa Czibulku

na ktorom sa nachádza podpis architekta Rudolfa Czibulku a staviteľa, ktorým bol Levičan Izidor Szauer. Rudolf Czibulka projektoval a podieľal sa na aj realizácii nadstavby druhého poschodia mestského domu v roku 1927.⁴ Vypracoval návrh na nadstavbu bez demontáže strechy budovy. Na budove bola umiestnená pamätná tabuľa Rudolfa Czibulku. Stratila sa pri oprave fasády v 80. rokoch.

Rudolf Czibulka sa ako člen stavebnej komisie zúčastnil aj na výberovom konaní na výstavbu mestského hotela. V zápisniciach stavebnej komisie magistrátu zo 16. 5. 1907 sa nachádza záznam, že Rudolf Czibulka bude posudzovať najlepšie predložené projekty, vypracuje vykonávací projekt, podrobný rozpočet výstavby hotela a bude vykonávať funkciu stavebného dozoru.⁵

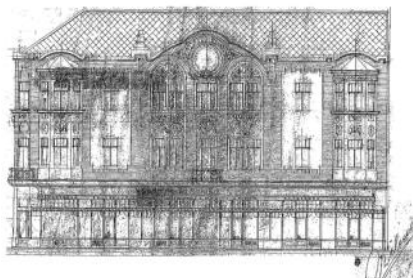

K najobľúbenejším budovám Levičanov i návštevníkov mesta patrí dom Edmunda Kleina, nazývaný aj vežičkový. Za pamiatku bol vyhlásený v roku 1975, nesie znaky eklektiky a secesie. Projekty budovy sa nezachovali. Rodina Edmunda Kleina využívala služby Rudolfa Czibulku pri všetkých investíciách aj v neskorších rokoch. Vežičkový bol postavený na mieste staršej prízemnej budovy, ktorú vlastnila rodina Kleinovcov od roku 1877. V roku 1903 podal Edmund Klein a manželka Mária, rodená Jozefčeková, žiadosť o úpravu stavebného pozemku, ktorú riešila

⁴ MV SR ŠAN- PLV, fond Obecný úrad mesta Levíc, adm. spisy 2929/1935

⁵ MV SR ŠAN- PLV, fond Magistrát mesta Levice, Zápisnice stavebnej komisie(1905 – 1907), inv. č. 68.

stavebná komisia magistrátu ⁶. Dom bol postavený pravdepodobne v rokoch 1904 – 1905. Na poschodí domu sídlila Tekovská ľudová banka a na prízemí boli obchodné miestnosti. Rodina Kleinová vlastnila dom do roku 1947.

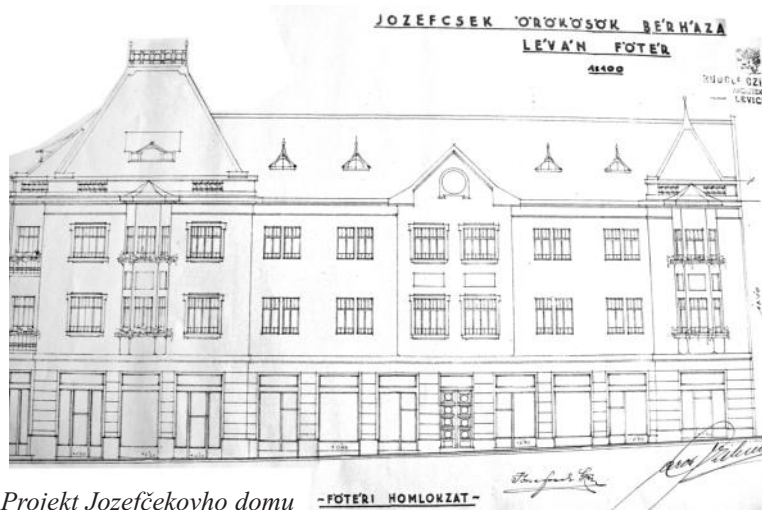

Projekt Kalvínskeho dvora z r. 1908

Kalvínsky dvor, súčasný stav

V zozname diel Rudolfa Czibulku sa nachádza aj ďalšia nehnuteľnosť na námestí, Kalvínsky dvor z roku 1908. Reformovaná cirkev v Leviciach, súčasný vlastníak, nemá zachovanú žiadnu stavebnú dokumentáciu k budove. Časť projektu sa zachovala v archíve Pamiatkového úradu v Nitre, na nej sa nachádza podpis Rudolfa Czibulku. Podľa pôvodného návrhu architekta mali byť na prízemí veľké sklenené výklady, ktoré mali budovu odľahčiť. V roku 1967 bola rekonštruovaná fasáda budovy, pri tejto oprave bolo rozhodnuté, že to bola posledná oprava. Táto secesná budova mala byť do roku 1980 zbúraná.⁷

Projekt Jozefčekovho domu - FOTER HOMLORZAT

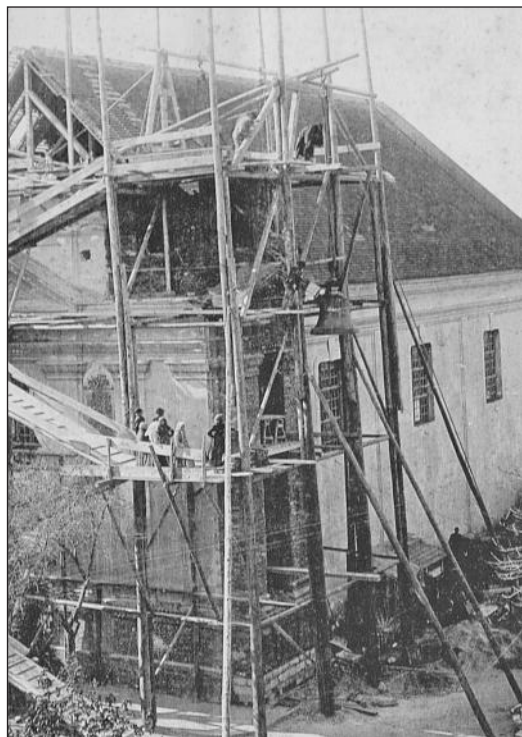
⁶ MV SR ŠAN- PLV, fond Magistrát mesta Levice, Zápisnice stavebnej komisie (1899 – 1904), inv. č. 67.

⁷ MV SR ŠAN- PLV, fond Mestský národný výbor v Leviciach, adm. spisy, č. 721/1968.

Jediným objektom na námestí z dielne Rudolfa Czibulku, ku ktorému je zachovaná kompletná dokumentácia je nájomný dom dedičov Jozefčekových. Stavebné povolenie vydal Okresný úrad v Leviciach v roku 1929. Zo stavebného povolenia vyplýva, že Rudolf Czibulka bol autorom projektu a stavbu aj realizoval. Do zoznamu pamiatok bola budova zapísaná v roku 1975. Vdova po statkárovi Karolovi Jozefčekovi (zomrel v roku 1915) vlastnila výčapnícku a hostinskú koncesiu. Dom postavila spolu so svojim synom Gejzom, riaditeľom banky. Na mieste Jozefčekovho domu stála pôvodne ošarpaná prízemná budova hostinca. Postavením novostavby sa námestie uzavrelo a nadobudlo jednotný ráz. Dedičia Jozefčekovi vlastnili dom do roku 1946.

Gejza Jozefček

Pristavba katolíckeho kostola v r. 1902

Srdcovou záležitosťou Rudolfa Czibulku ako staviteľa boli kostoly. Podľa zoznamu vlastných stavieb, ktorý zanechal, sa podieľal na renovácii všetkých kostolov v Leviciach.

Najväčšou prestavbou prešiel katolícky kostol sv. Michala v roku 1902. Klasicistický farský kostol bol postavený v roku 1780 rodinou Esterházyovcov. V roku 1808 kostol vyhorel a pri obnove v roku 1831 bola pre nedostatok financií pri kostole postavená len drevená zvonica⁸.

Pri dostavbe veži použil Rudolf Czibulka unikátne technické riešenia. Úspešnosť tejto prestavby, dobré meno, ktoré získal Rudolf Czibulka pri tejto veľkej akcii spôsobila, že sa na neho obracali postupne aj ďalšie cirkvi pôsobiace v Leviciach, evanjelická a reformovaná.

⁸ Behula, P.: Levice, Vydavateľstvo KT 2001, str. 16.

Pravdepodobne sa podieľal aj na tvorbe projektu renovácie fasády synagógy v Leviciach v spolupráci s levickým židovským staviteľom Izidorom Szauerom.

Služby Rudolfa Czibulku pri prestavbách svojho kaštieľa využívala aj najvplyvnejšia rodina v Leviciach rodina veľkostatkára a veľkopodnikateľa Gustava Schoellera. Kaštieľ bol postavený pred rokom 1900. Na konci druhej svetovej vojny bol zbombardovaný a rozobraný na stavebný materiál.

Schoellerov kaštieľ

Najväčšie množstvo projektov zachovaných v archíve v Leviciach sú projekty rodinných domov, väčšina z nich už nestojí, boli asanované v 60. a 70. rokoch pri výstavbe sídlisk. V ústnom podaní rodiny Cibulkovej sa traduje, že najstarším domom, ktorý Rudolf Czibulka v Leviciach projektoval je Szauerova vila. Stavebný podnikateľ Izidor Szauer postavil na prelome storočí väčšinu domov v Leviciach. Pri väčších objektoch spolupracoval pri príprave projektu so staviteľmi s príslušnou kvalifikáciou, použil služby Rudolfa Czibulku aj pri stavbe vlastného domu. Rodina židovského stavebného podnikateľa Szauera užívala dom do roku 1944. Po Viedenskej arbitráži v dome býval podžupan. Táto secesná vilka stojí v Leviciach dodnes bez väčších stavebných úprav.

Rudolf Czibulka si po rokoch pôsobenia v Leviciach postavil aj vlastný dom, ktorý bol prispôbosený činnosti stavebnej firmy. Život Rudolfa Czibulku sa završil na konci druhej svetovej vojny. Zomrel pri evakuácii Levíc v Maďarsku v Balážskych

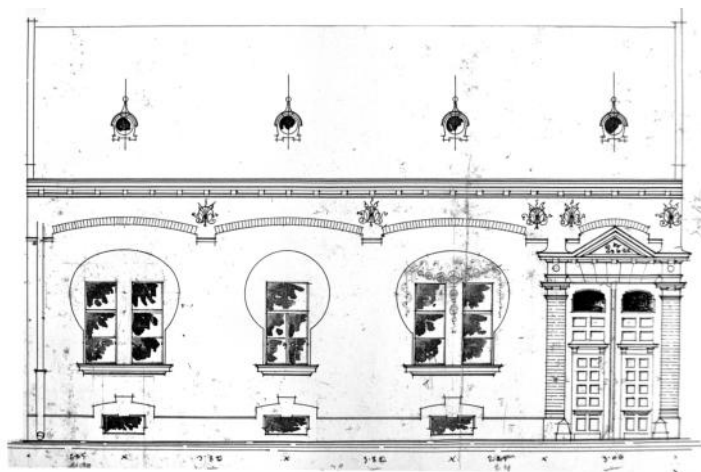

Szauerova vila v r. 1902

Szauerova vila, súčasný stav

Ďarmotách 9. 3. 1945. Miesto jeho posledného odpočinku je neznáme. Počas evakuácie bol dom Czibulkovcov vyrabovaný, z pozostalosti po Rudolfovi Czibulkovi sa zachovalo len torzo.

Projekt domu R. Czibulku